

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

ВЕЛИКА ВОЈВОТКИЊА СТАНЕ.

1824 + 1895.

У манастиру цетињском, хранилиштву земнијех остака чланова Владарске Куће Петровић-Његова, данас се гроб склопио над Вел. Војвоткињом Станом, милом Мајком Његовог Височанства, нашег Господара, Књаза Николе.

Послије јесеналних тешке болијести, безкрајна синовља љубав цијеле Височанствене Породице најобилатијом његом као да је била Високој Болесници дане продужила, и ми смо је опет гледали веселу у кругу Своје Височанствене Дјеце; али су се трагови тешке болијести виђели на њезином лицу и у њезинијем покретима, који су постојану бригу подржавали. Ипак тужни глас, да се у вјечност преселила Госпођа Нане — како Ју је цио народ из љубави звао — поразно је свакога и у свој земљи жалост изазвао.

Жалост је та потпуно оправдана. У фамилијарној срећи наше Владарске Куће Госпођа Нане била је предмет њезине пажње и бескрајне љубави; и данас је та рајска хармонична порушена бескрајном тугом за милом Мајком, за њезином Бабом, — за најстаријим чланом Породице. И народ, до бескрајности одан Својој Славној и толико заслужној Династији, дијели са свом душом и срцем сваку Њезину тугу, као и сваку радост Њезину.

Осим тога дубокога учешћа у тузи Куће Петровић-Његова, народ црногорски сјећа се данас на гробу Велике Војвоткиње, на колико је бојништа Она испратила Свога Војна, Великог Војводу Мирка, и колико га је пута дочекала бојном славом овјенчана; као што се сјећа, како су Њезини благослови пратили Њезиног Јединца, Његово Височанство, нашег Господара, по бојнијем пољанама од Невесиња до Бара, одакле га је побједоносна у топла мајчина паручја дочекала. И име вјерне Друге Побједитеља Граховачкога и миле Мајке Побједитеља Вучијолског тијесно је склопљено са онијем славнијем побједама, што су Црној Гори нови живот дале.

А сврх свега, Велика Војвоткиња Стане родила је и одгојила Кући Петровић-Његова Књаза Николу, пренорочитеља Црне Горе, утјеху цијелог Српства, понос цијелог Словенства!

Одива куће Мартиновића, коју је кроз сва будућа српска покољена наш Велики Пјесник прославио онијем стиховима:

Споменик је нашега јунаштва
Црна Гора и њена слобода!

имала се дакле рапшта родити; и наша благодарност према тој историјској кући, која нам је тако срећну одиву одињхала, данас се на гробу Госпође Нане удвостручава, као што се удвостручава њезина слава.

Украшена врлинама праве српске домаћице, Она је и у сјајном Књажевском Двору останула вазда узорном радњишћом и интелективном, без уштрба високог достојанства, у ком је била у том Двору; и своју је уштеду оставила, да отаре многу сузу, да је сиrotиња благосиље.

У свјежој тузи нашој обилате утјехе налазимо у великој срећи, што је Госпођа Нане доживјела; јер је Она оставила овај свијет као најсрећнија Српска Мати. Около Њезине постеље лебђели су најљепшијом синовљом љубави Први Србин и најплеменитија српска Књагиња; Њезино је срце потоњом радости било гледајући око себе Унуке, дивне момке, узданице народне; Она је оставила праунучад у Цар. Кући Славнијех Романова, и у Кући бесмртнога Карађорђа!

Ванстину, најсрећнија до данас српска Мати!

Најсрећнија Српкиња, чији гроб данас росе топле сузе народне благодарности, красе невен-вијенци народне ми-

лоште, и обасипљу срдачни благослови свијех добријех Срба!
Вјечан јој покој!

* * *

Госпођа Нане је за последње три године често и по дуже побољјавала. Страдала је обичном болешћу старости: мањом у срцу и крвотоку (vitium cordis, degeneratio atheromatosa arteriarum.) Јесенас у септембру мјесецу била је тако слаба, да јој се ни љекари нијесу животу надали. Али благодарећи великој њези Њиховијех Височанства Књаза и Књагиње, строгом испуњавању љекарских прописа и урођеном јаком саставу, Она се придигла у толико да је без туђе помоћи нашла у дворску башту и извозила се у колима у шетњу — и у опште осјећала се лако. Но у децембру стање здравља опет се погоршало, лупање срца јако се усилило, апетит изгубио, и к томе се придружили учестани болови срца и лијеве руке (angina pectoris) тако, да у другој половини јануара није могла ни спати, ни јести, ни учинити два корака без задуже и силног умора. Била је тако слаба, блиједа и малокровна, да се катастрофа могла очекивати сваки дан. Не гледајући на све то, Висока болесница била је вазда ведра, разговорна, шалива. У недјељу вечер, 29 пр. м., др Миљанић је констатирао, да се то стање погоршало. Сјутри дан, у поне-дјелник, тако је трајало, и око 7 сати тако је позлило, да су били окупљени у Свијетли Двор ближи сродници. Катастрофа се виђела неизбежна; у 10 сати Високопреосвештени г. Митрополит Митрофан поткриједио је Високу болесницу тајнама светогаче причешћа. Иза тога се освијестила, љубавијех ријечи управљала је около стојећим члановима Височанствене Породице, Књагињу је благосиљала, и свог узвишеног Сина, милујући га, тјешила, да јој неће ништа бити, премда је одавна приправна била на последњи час. Тако цијелу ноћ су провели Њихова Височанства са Његовијех Височанством Књазом Насљедником и с Његовом Свјетлост Књажевићем Мирком уз постељу Високе Болеснице, која се, вазда у пуној свијести, мирно без икакве муке, примицаше свршетку, и у 5 ура у јутро, окружена и оплакана свом Височанственом Породицом, истустила је своју добру душу спокојно и лако, као да је заспала.

* * *

У 7 сати велико звоно с манастира огласило је смрт Велике Војвоткиње, чије је мртво тијело уз то било изложено у великом салону, гдје је Високопреосвештени г. Митрополит Митрофан отслужио први парастос у присуству цијеле Височанствене Породице и сродника.

За тим се цијело цетињско грађанство измијенило до подна приступајући да целива Високу Покојницу; а дипломатско тијело одма је попитало, да изјави своје саучешће у жалости Височанственој Породици.

Послије подна био је други парастос у присуству такођер цијеле Височанствене Породице; на су приступали Мартиновићи, који су у дугом покајничком реду дошли с Бајипа, сви листом, мушко и женско. Такођер је приступио цио дјевочишки институт са својим наставницама.

Међу тим су свештеници читали по реду евангелија, и продужили преко цијеле ноћи, дочим је Свијетли Двор био отворен свакоме, и по обичају народноме ту се цијелу ноћ све грађанство измијевало.

У ериједу је почео придолазити народ из унутрашњости, ма да је било врјеме кишљиво.

У 11 сати, мртво тијело било је положено у скрињу, и пошто се отелу-жио над њом парастос, било је пренешено у дворску капелу, уз пратњу свештенства и покудавање звона са свијех цркава. Мртвачку скрињу носили су Његово Височанство Књаз Насљедник и Његова Свјетлост Књаз Мирко са Петровићима и ближим сродницима. За скрињом су одили Њихова Височанства Књаз Никола и Књагиња Милена са многобројном својом, која се већ била од свакогда окупљала. Мноштво народа осталога било је прекрило цио простор између Двора и капеле, гдје је мртво тијело било изложено народу на целивање.

У капели су свештеници наставили читање евангелија; уз скрињу су на измјену стаде по двије дворске госпође и по два дежурна адјутанта, а на вратима од цркве по два перјаника. Послије подна отслужен је парастос и Његово Височанство Господар остао је двије уре у цркви. Такођер су на измјену у цркви стали Његово Височанство Књаз Насљедник и Његова Свјетлост Књажевић Мирко уз милу им Покојницу.

Тако је слиједило и преко цијеле ноћи.

У четвртак, на Срећеније, врјеме које је прошлих дана било ружно, освану лијепо, и по церемонијалу изданом за спровод, у 9½ сати почели су се окупљати испред капеле великодостојници и главари из унутрашњости, госпође, чиновништво, ђаци свију школа са својим наставницима, сви у великој парадној и короти. Баталеон цетињско-његушки под оружјем чинио је са обје стране шпаларе од дворске капеле до манастира. У десет сати дошло је дипломатско тијело, па одма Њихова Височанства са свом Својом Породицом и сродницима. Послије архијерејске литургије кренуо је спровод уз покудавање звона са свијех цркава, уз појање „Свјати Боже“ гимназијског хора, и другог хора дјевочишког Института, и уз свирање војне музике. Мртвачку скрињу носили су Његово Височанство Књаз Насљедник и Његова Свјетлост Књажевић Мирко са Петровићима и ближим сродницима. Пред скрињом је одио Високопреосвештени Митрополит Митрофан са многобројнијем свештенством; за скрињом су одили Њихова Височанства Господар Књаз Никола и Књагиња Милена са свом Свијетлом Дјецом и с многобројном својом, па дипломатско тијело, великодостојници, госпође и остали главари и чиновништво; спровод је по мало одио најсвечаније и у највишем реду између силног народа, који је стојао побожно држећи залажене свијеће, и био заузео и висине изнад манастира.

У манастиру је свак заузео одређена мјеста, на се отпочело опијело. После је опијела Високопреосвештени г. Митрополит Митрофан држао је следеће надгробно слово :

Человѣкъ яко трава днѣ его яко цвѣтъ
селный тако оцвѣтѣтъ (Пс.102, ст. 15.)

Један између Богом надахнути људи, између окруњеније глава, један између најмудријих људи својега времена, Пророк Давид овако црта људски живот на земљи: „Човјек је као трава, а дани су његови као цвијет који у небу цвјета.“

Заиста тако је!

Пространа поља вољом Божијом обукују се развијама биљкама и ките се многоврснијема цвјетовима, који по неписаноме промислу Божијем са собом доносе и плод сјемења преко кога непрекидно продужавају свој биљни опстанак на земљи, које нам служи доказом вјечнога промисла Божијега, о свему што на свијету постоји.

Кад са овим природним Богом установљенијем вјечнијем поредком сравнимо горе ријечи Цара Давида, то доводи нас до тога признања, да и људски живот овдје на земљи ништа друго и није него једна кратка појава на овоме свијету; управо могу рећи, као појава једнога љезнога цвијетка на широкој ливади пространога земнога лица.

Осамдесет, деведесет, стотина или више година људскога живота на земљи, у сравнѣњу према бесконачном простору вјечности ништа друго и није него као један сиваки муње, који се за један тренутак појави, на одмах нестане.

По колико год је наш људски живот овдје на земљи кратак и мален, али је опет велик и значајан, јер је он храм бесмртне некрв Божества људске душе у нама створене по образу и по подобију Божијем.

Ако је и један људски цвијет, који је икада ницао у банти миле домовине наше добри и срећни плод земљи нашој уродно, то је доста и овај пред нама данас бездыхано-лежећи, смртном косом покошени цвијет, оличен у високој Особи Велике Војводице Госпође Стане, пронајато и отаџбини нашој одиљиво.

У Богу упокојена Велика Војводица Госпођа Стане Маркова спада у кругу оних највећих и врло ријетких Скрипца, које су Српском народу узвишене Владарке рађале, на матерњима их рукама одгајале и за срећу и благо народа подизале.

Ова Велика Скрипка Богом је била одређена да Црној Гори роди узор Господара, Његово Височанство данас срећно-владајућег Књаза Никола I; — да роди Господара, који се у великијема дјелима својим за срећу Свога народа сјајно прославио, као и један до сада Српски Владар.

Није овдје мјесто да истичем и набрајам та славна и витешка дјела Књаза и Господара нашега. Али ово потоњи пут данас пред лицем Блаженопочивше Госпође Стане, узвишене мајке Његовога Височанства, као дубоко признање од стране своје и од стране укупне моје Богохранитељске, народа Црногорскога, за пријатну дужност сматрам Великој Покојници изрећи нигда незаборављену благодарност за оне неописате и плодотворне врлине, које је Она, као добра Мајка усадила у племенитој души и витешкоме срцу Својега Узвишенога Сина а нашега славнога Господара, Књаза Никола.

Врлине те извор су оних небројених добара, које је Његово Височанство Књаз Никола у свакоме погледу земљи нашој учинио. — Оне су поуздано јемство и свијех оних будућих добријих нада, које народ наш с пунијем правом полаже на Узвишенога Господара својега. Писмените те врлине знале су и преко граница Црне Горе код свију образованијих народа у свијету стећи и придобити Њему лично, Његовоме Сјајноме Дому и храбриме народу љубав и уважање.

Узвишена Мајко Владарачкога Дома нашега, највиша Госпођо земље наше, Ти се данас с нама тјелесно растављаш, и полазиш онамо, куда сви земпородни мали и велики, богати и сиромашни, један пут поћи имају. Зато у највећој понизности молим Те, да овакву благодарност укупнога народа црногорскога у неумрој Твојој души вјечно задржиш. Буди увјерена, да Твоје тјелесно одсуство међу нама ствара знатну празнину, велику тугу и жалост за Тобом.

У оваквој великој жалости тјешимо се једином хришћанском надом, даће Те Свевршњи Творац за Твоја добра и побожна дјела удостојити у небесне Своје обители, у којима станују сви от вјека упокојени праведници.

Такво хришћанско увјерење улијева нам наду, да ћеш Ти тјелесно с нама раздвојена, у небесном царству наћи нигда незаборављене Великане из Узвишенога Ти Дома Петровића-Његоша.

Премилостиви Бог учинио те је срећном, да се подишно похвалити можеш нашим тамо нигда неумрлијема Великанима, Блаженопочившем Књазу Данилу и Великоме Војводи Мирку, како си након себе оставила дивни цвијет — пуну кућу узвишенога ти порода, који сјајноме Ти Дому чини највећу радост а Црној Гори обећаје најбољу будућност. — Даће Им кажи да је дични Твој пород — да су драга и мила Дјеца Твоја, — поред и иначе двојекотнога брачкога пријатељства, и родствене везе споила са Сјајнијем и Узвишенијем Владарачкијем Домом моћнога и брачкога нам народа рускога.

Ето, ово су узроци који олакшавају нашу жалост за тобом; јер будући увјерени, да у наручија Своја са собом носиш такве добре вјести о Дому Твојем и земљи нашој, пунијем правом могу рећи, да ни једна мајка

ниједнога Српскога Владара до данас није помисла са овога свијета са већијем задовољством и радошћу него што Ти полазиш.

Што бих ти могао друго рећи, него да си била најсрећнија до данас Српска мајка, и да је са срећом Твојом тијесно свезата и срећа народа нашега.

Не могу пропустити да овом приликом са највећом признателношћу не речем, да си свагда најревносније свету цркву на богослужење посјеђавала. — На и мањи празник кад бијаше, те мало народа у цркви имаше, Ти свагда ту свету дужност својски испуњаваше. Као добра хришћаница свагда си свете пости и друге религиозне дужности са најбољом вољом и усрдношћу хранила, те у томе свагда бијаше живи примјер побожности свима а особито млађему нашем нареду.

Узвишеност Сјајнога Ти Дома никада Те није удаљавала од милостиве предусретљивости према свакојем и најмањем Црногорцу. Такву Твоју предусретљивост могу навести, особито онда, кад тешке околности Црној Гори бјеше створила ратна 1862 година. Ми онда немасмо помоћи од благотворнога хуманитарнога Друштва „Црвенога Крета“; немасмо ни милосрдније сестара, као што смо то потоњег рата срећни били имати са више страна, из иностранства, а особито из братске нам Русије. А шта Ти чинише онда? — онда баш кад и бијаше највећа мука и потреба Ти као јунакиња, као љезна и милостива мајка предустегање рањене соколове црногорске. — Тешке им ране пажљиво завијаше, хабраше их и сокољаше. Таква Твоја милостива заузетост рањенима јунацима није била сами и прости мелем по љутијема ранама љиховијема, него је то била и душевна храна у измученој души љиховој.

Заиста сам срећан што могу рећи: да, докле год наш Владарачки Дом буде имао таквијех Мајака, нигда црногорски јунак неће жалити живот свој жртвовати за милу и драгу домовину своју.

Из погледа на такве твоје врлине народ је имао пуно право, шта Те је из своје оданости прозвао „Нашом“, јер Те тијем именом сваки и зовијаше, а то ће рећи народном мајком.

У потпуном смислу и заслуживала си то дивно име; јер сваки Црногорац у великој особи Твојој увиђаше милосрдну и благу мајку, као што си и Ти свакога Црногорца милостиво сматрала, као драго и мило по духу чедо Своје.

Свима и свакоме служила си примјером радљивости и сваке доброте.

Кад све Твоје врлине укупно узем с пунијем правом могу рећи, да си како у владарачкоме Твоме Дому, тако и у народу црногорском: код свију и свакога најљепшу усмену оставила.

При потпуном нашем с Тобом растанку, уз нашу најтоплију благодарност понеси са собом и тврдо увјерење, да ћемо се ми свагда молити Свевршњем, за блажене покој душе Твоје, кога нека Те Он удостоји у небесном царству Својем — амин.

Послије ове тужне црквене свечаности етадоше попуцати сва звона, хорови етадоше пјевати „Свјати Боже“, а војска музика заигра мртвачки марш, на истијем редом би пренесена мртвачка свриња из цркве у аркаде дворскијех гробница, гдје је сарањена Велика Војводица, орошена топањем еродичким сузама, уз груканье плотуну перјаничке чеге и топова.

Послије погреб у дворској авлији дијелио се народу кољиво и ракија по народном обичају; а у Свјетлом Двору био је објед, на ком су били позвани: Његово Високопреосвештено г. Митрополит са свештенством, сви еродички Височанствени Породице, др. Миланић и дворски апотекар г. Јово Дреч, који су радили око блаженопочивше Покојнице у љезиној болијести.

* * *

Између многобројних вијенаца, положенијех на гроб од еродника, великодо стојника и чиновничтва са сходним патисима на разношним лентама, опазили смо вијенце Ахмет Февзи-бега отоманског посланика, фамилије ген. Миликовића, вароши Подгорице, Ријеке, Херцеговаца, железког Института, престолнице Цетинља, друштва „Гор. Вијенца“, Читаонице, других корпорација и многобројних појединаца.

Из Подгорице смо добили следећи брзојав:

„По добившем извјешћу о смрти Велике Војводице Госпође Стане Маркове, мајке нашег Узвишеног Господара Књаза Никола, одирављена су од стране чиновничтва и народа нахије Зејке, и од стране грађанства подгоричког брзојавна саучења Његовом Височанству Господару. — Јуче изаслала је Подгорица једну депутацију од двадесет чланова да од стране грађанства положи вијенац на мртвачки лијес Велике Војводице и да исту преставаља при погребу. — Данас пак на 10 часова даван је у Подгорици за покој душе Великој Војводици свечани парастос у саборној цркви, на ком је присуствовало чиновничтво, љаци свију школа с наставницима и сво отмијено грађанство од све три вјере, на и овдашњи турски конеул. На парастосу судјеловало је пјевачко друштво „Бранко“ потаљним пјевањем.“

Такођер је општина Никшићка изаслала на ову тужну свечаност многобројну депутацију.

Простор листа нам не допушта, да изредимо све главаре и изасланства што су присуствовали погребу Велике Војводице, него само толико можемо рећи, да се на Цетинју више скупа народа није виђало ни о највишим свечаностима.

Д О П И С И.

Цеклин, 26 јануара. — Канетан Перо Николит Ражнатовић родио се 1830 год., а умро је на Ријеку Црнојевића 1 јануара ове 1895 године.

За вријеме свога живота, међу нама понашао се примјерног чојства и јунаштва, диван и угледан спомен после себе оставио.

То је био храбар јунак, који је у своју младост противу Турака почео ратовање, још за вријеме владе блаженопочившег Књаза Данила — 1852 и 1853 године. За тим је ратовао као војник 1861 и 1862 године, — и био је у бојевима на Врањини, где је Осман Кука изгорио; у Крињицама где је Хасан Хот су 500 турака заробљен; а у Понаре (Курице) ранио се, кад је Алиа Копилан у том боју заробљен. Јуначки борио се у бојевима: Глизицу, Сађавцу, Киту Херцеговачку, Бањанима и на Планиници; па на Шаљезу (Беранин Гливицу), Загарач, Облаун, Каруч, Виш, Липонк, Мрацели, и око Ријеке. У свакојем од ових бојева покојник показао се као први војник, а за његову храброст — сретно владарујући Књаз наградио га је медаљама од рата 1862 године.

На посљедње битке 1877 године у Фунишеском боју на крвавом мегдану по сјекао је три турске главе; а у бојевима: Тријебач, Кукошевицу, Брстац, Шобајнице, и при опсади Никшића показао се као витез и јунак.

У Миле под Ладомир посјекао је још једну, т. ј. четврту, турску главу; а у Приморску нахију — и у ова знаменита мјеста предводио је уводне чете; а преко

Бојане први са неколико војника превезао се да се са дуниманима гони. За вријеме албанске легије — одабран је био покојник за главног предводитеља четника блатом Скардерекот језера и Крајином, тако је и преограничне тајне новости проносио и достављао својим властима. Укратко рећи покојник је био један између најзаслужнијех јунака цеклинских.

Његово Височанство Господар пошто је прешао ниже чинове ставио га је за етотинаши и наградио га крестом Данилова реда IV-тог степена, и послеје ставио га за капетана, управитеља варошког и финансијалног на Ријеку.

У сваком потпуном поштењу и личном јунаштву свој живот преживио је на подишно задовољство својег племена, и самог Господара, за којег није жалио свој живот жртвовати; — те за то, капетане Перо, лака ти црна земља, на коју си од младости човјечански преживио, — такви као што си био „ти“ заслужују из пуних уста да се хвале и спомињу дуго и дуго на свагда.

Беркли, 2 јануара 1895 год. — Ево се наврнују осам мјесеца од како сам дошао близу велике калифорниске вароши Сан-Францеска. Што вам се нијесам кад год јавио кроз ово вријеме, питање је можда на којему се небу могло у кратко одговорити.

На 15 декембра (по нов. пр. године.) лепити почеше а на 21 се истог довршише, после чега имамо три нећеље допуста. Божић оће да дође у ово вријеме одмора, али ће доћи можда исто онако као и остали дани на на така начина ће и проћи. Приличан је број Срба у Сан-Фран-

цеску, такођер Руса, Грка и других православних народа, који ће оно старо своје и у ову далеку земљу пригрити.

Одавно у цркву био нијесам, те се одлучих да пођем у Сан-Францеску, где има једна лијепо украшена црква (руска), да се помолим Богу и Божију. — Народа се бјеше много скупило тога дана, сваки побожно у цркви стојаше и слушаху слово Божије, које је оделужено на словенском, грчком и латинском језику. Највише ме је нах дигнуло кад Његово Високопреосвештенство г. Владика Николај, епомену неколико пута име Његова Височанства Књаза Никола I и Њезино Височанство Књагињу Милену са цијелом Свјетлом породицом, који мољаше Бога, из ове галерије, да поживи Бог „орла“ и његово пуно гнијездо на много љета у здрављу. Такођер молио се о Богу за Краља српског и сав српски народ. — Пошто се летурђија свршила, Њ. Високопреосвештенство г. Владика Николај изговорио је сходну бесједу на руском језику, али тако чисто и јасно, да су мнозина који не знаду руски језик, смисла бесједе разумјели. Парастос је био држан за спомен блаженопочившег Цара Александра III. — После парастоса многе је госп. Владика позвао на част, који је са својим угледним понашањем и милостију, стекао велико поштовање код свих право славних и американских грађана.

Пошто се све то сврши, народ са задовољством изађе из цркве, те је сваки један другоме честитао празник Рождества. — Срби као Срби води људе на гомиле својим кућама, да пију и пију, и да се веселе — није одиета српске куће било која није била свакоме отворена. После обреда онда се полазило од једног до другог, пјевало, играло хоро, пјевало уз гусле, т. ј.

све српски, да Бог да живјели! — Ни Божи-дан се није грђе прославио по Божић, и тако је веселе за све три дана Божића једнако трајало, и Срби провели прави српски Божић удаљени хиљадама миља од своје им миле домовине. Мене је одиета то пријало и сјећаћу се Божића којег прославио у Сан-Францеску, за много.

Срби овдје добро напредују, имају своје друштво под именом „Српско-Црногорско Добротворно Друштво“, своју читалоницу али не снабђену добро, по се и чудити није почем је скоро отворена. — Такођер се овђе издају два српска листа „Слобода“ и „Србин-Американац“ — којима би само мало више слоге требовало то би Срби у Сан-Францеску свима на угледу могли бити.

Имам напоменути да лист „Слобода“ издаје српско-литерарно друштво и оно добро напредује.

Нову сам годину такођер прославио у Сан-Францеску тако лијепо и весело да је доста сличило Божићу, а ето и зову је малим Божићем.

Данас сам се вратио и почео опет на предавање да идем, те с тога ми није могуће што дуго писати, а имаднем ли времена нећу заборавити и почешће се јављати.

Широ Срзентић.

Кијево, 19 јануара. — (П р о с л а в а св. Свѣ у Кијеву.) — Сви српски љаци, који се васпитавају у Кијеву, скупили су се 14 јануара у 10 сати из јутра у универзитетску цркву са својим свештеником попом Стеваном Димитријевићем, студентом Кијевске Духовне Академије, одслужили су божанствену литургију по

својом народном напјеву. При великом входу свештеник је споменуо руског Цара, српског Краља, црногорског Књаза, руски св. Синод и Њихова Високопреосвештениства Митрополите: српскога, црногорскога и карловачкога. На служби су присуство вали кавалериј ордене св. Саве Иван Иванович Рахманинов, пресједник кијев. слов. комитета и друга лица, позната од стране српске младежи. Послије свете литургије сви су се кренули у кућу г. Рахманинова, који је тако љубазно предложио њима своју салу да тамо сијеку колач. Овђе су се највише почеле ријечи читати.

Први је говорио Лазар Поповић-Цетињанин. У свом говору навео је узрок свечаности тога дана; у најкраћим речима изио је значај св. Саве; даље је нагласио, да сјеме, које је он посијао у српском народу, још једнако благотворно, упливнише на развиће и снагу Срба и српске омладине, благодарећи, између осталог и братској потпори једнаког с нама по вјери и крви руског народа, који, дајући образовање у својим заводима многим српским младим, тиме помаже послужити у корист оних високих идеала, које је имао у виду са својим радом велики покровитељ српске омладине; напоменуо је, како та њихова добра наклоност продужаје се још од старих доба, додвинувши к томе значај Кијева за нашу школу; на посљетку, подио им је, као на дан покровитеља српске просвјете, а у име српске омладине у Кијеву, — ердану благодарност за њихову братску потпору и бригу о њиховом образовању, молећи Бога и његовог угодника великог учитеља и просвјетитеља св. Саву — о ерди и процијетаву драге нам покровитељице Русије.

Посље овога говорио је Михаил Зечевић-Васојевић врло опширну бесједу на тему „св. Сава као утврдио православља и значај посљедњег за народност и самосталност српску.“ Почињући са идеје о народности, као неодлучне припадности сваког правилиног и истинитог развића ма којег народа, он је постепено стао описивати, с историчке тачке гледишта, стање српског народа пред појавом — на поштините радње — св. Саве. Онпавиши стање српског народа и православне му вјере казаног времена, он је говорио о св. Сави као о утврдиоцу православља у српском народу, и као о ослободиоцу српске цркви од католичких пронагадних и грчких среброљубивих фанариота; даље је говорио о значају те племените заслуге српског светитеља — за само-сачување српске народности и самосталности. Православље, он говори, и служане сваком правом Србину као истинити залог и аманет својих праједова; на су ријетко када и могло поколебати к измјени своје нације и слободе златне ма и највише мученичке патње 500 годинашњег робовања гном' словенских од иконох испријатеља.

Бесједу и једног и другог пропраћене су биле аплодировањем присуствујуће публике. За овим се је стао вршити обред сијечења колача. Колач је преломно по Стеван са г. Рахманиновим. Посље овога и пјенија „Укликнимо с љубављу светом Сави,“ прочитао је своју кратку ријеч јак IV разреда кијевске семинарије Радислав Ружичић, а посље њега други јак исте школе Јанко Јанковић декламовао је „На Врачару ватра гори.“ — Посље свега овога г. Рахманинов позвао је све јак оу

другу своју собу, где је био парчењ и шампанско. Прву је здравицу подигао у здравље Њег. Величан. Цара Николаја II и велике Русије по Стеван Димитријевић. Здравци су пропратили друштвени усклици „ура“ и пјенава „многаја љета.“ Другу је здравицу нашо гоен. пресједник слов. комитета у здравље Краља Српског Александра, Књаза Црногорског Николе, митрополита Михаила, митрополита Митрофана и митрополита Климента бугарског. А. Т. Д. Флорински, професор универзитета наздравио је уопште српскоме народу са усликом „живио српски народ!“ Све су се здравце пропратиле са одушевљењем „живио“ и пјенавањем „многаја љета.“

У вече петог дана скупили су се ђаци дружепски у квартир пона Стевана, па су у његовом стану и провели неколико часова у брацком и веселом разговору, у пјенаву чаробних народних српских пјесама, и особито су им допринијеле задовољство српске гусле, које живо подсећаваху Србе на своју отаџбину, за коју им срца и говоряху:

Отаџбину наша мила —
Ах! да нам је добит' крља;
Дас' вијнемо тамо горе,
Бе наш сада свети Сава
С Вишним води разговоре:
Да се данас школска слава —
У сво Српство пенујења.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Славјански) са својим чувеним хором обинао је по Далмацији главније градове до Котора, и свуда је право одушевљење побудио дивном руском народном музиком и вјештином рускога пјевања. У Котору је дао два концерта, и отишао је литургију у цркви св. Николе. Послије литургије Которани су у „Српској Читаоници“ дали закуску Славјанском, при којој је наш лични старина пјесник г. Јован Сундечић овим лијепо изнесеним стиховима наздравио славном Русу:

Славјански славо Славска!
Зар си у рају био
И дивног рајског пјена
Звукове к људим сино:
Као Прометеј што је
Украо есицу зрнке,
Да би са земље с њима
Растјера прете мраке?...
Јер ко те слуха с твојим
Анђелским хором, тога
Освоје мисли, као
Ди слуха око Бога:
Анђеле суште пјеват
Под покровом Херувима,
То непарична радост
Њег'ва се њедра прима;
Занос га неки пјене:
Не зна за себе гди је:
Осјећа саму еладост,
Као да нектар пије.

Славјански славо Славска!
Славјанству образ злати:
Наш си, — ма да је света
Русија теби мати!...
Пошта и дика, што их
Цијел ти свијет одава:
Дика су и част наша;
Живио!... Ура!... Слава!...
Здравцу ову прими,
Ка параз брацке душе...
Живио!... Ура!... Слава!...
На нег се чине сунце!

Славјански је имао намјеру, да са својим друштвом дође и на Цетиње; али како је потоњи снјег по други пут прекинуо колекси саобраћај са Котором, није могао доћи; и тако смо ми остали лишени

тога ријетког уживања. Два млада друга Славјанскога кренули су јешке из Котора, да виде Цетиње, па је само један постигао своју сврху, а други је заиро на Дубовику. Да се могло и јешке, многи пјаше одовле саћи у Котор, да чује то дивно пјевање.

Поводом великога уснјеха, што је Славјански постигао у Дубровнику, д-р Лујо Војновић написао је у „Дубровнику“ крапан чланака, који заслужује да га и нашим читаоцима у цијелим саопштимо. Ево тога чланака:

Ко је опомадне пролазио испред нашег Двора, могао је видјети испод класичних сводова гдје некада Кнез и Мало Вијеће поздрављаху покланаре Републике к Проти, поређане на каменитим клупама, невоично неке људе у капама од Астракана и у старој славенској долаји. Ниједан пролазник није без двојбе био зачуђенији на поглед оних људи како баш она зграда у којој латински генији бјеше закрлило пет пјекова дубровачку слободу и гдје се међу мртвијем усоменама написанијем на овештаном мрамору и у записима горде Ошине није спомињао никада појет таквијих чуднијех госта! Ти непознати људи сачињаваху — руску друштину. Дуго је Дубровник није хтио да види. Петра Великога обасишаше слаткијем ријечима, али му одбијаше прошње. За Катарине II. о даку да нијесе корабље Велике Царице повргле остаријел град у прах и попсео. Али неом тајанственом чисто латинском одвратношћу град не отвори врата младој ели. Па ни тада кад се Јевропа ламаше под ударцима великога Корзиканца, када руске корабље пућашу дубровачкој властели мир и одбрану, Дубровник затвори врата славенској браћи, да је широм отвори латинском освајачу и Революцији. Дубровник окаја ту своју политику највише губитком слободе, а опомадне сузама радосницама поздрављајући давно познате гласове славенске мајке у пјесми Славјанскове дружине. И тако, овај вијек, који вије руске топове наперене против дубровачкијех тврђава, затвара се у овоме истоме Дубровнику пољупцем мира са бијелим Царством у пјесми славенског генија, у осјећању јакости оне душевне заједнице, која обухваћа највиши простор на свијету од кавкашких гора до посљедњег вала Јадранског мора! Доиста лијеп, утјешљив призор.

А лијепе ли и утјешљиве пјесме! Кад оно Димитрије Александровић причаше добрим људима причу првијех славенских јунака на руској стени, кад се збор предаване бисерном веселу, смјеху патријархалне задруге, или пјеваше љубав истим ејетним звуцима наше љубави по српским бријеговима, или мајку стену слављаше од Урала до Дунава, или једва примјетљивим далеким звуцима пратијаше радњу руску на „матушки“ Волги — ерце славјанског бијаше у опчињеној свјетини, па или смјехом или озбиљном ејетом оходо се осјећања у отаџбини свога духа, своје неискорјеније славјанске нарави.

Али што би кад сјеверна браћа завало анђелеким звуцима у божијему храму к невидљивој Глави цркве? Ту се указа никад невиђеном силом јакос и пространа мисао кршћанства великога рускога народа. Ту нам се указа пред очима славјанство ничице пред невидљивим творцем, и сав онај златни, мистични вијенац којим руски

народ врши своју кршћанску мислију чак до другога мора скрајнога Истока.

Она пјера тврђа од камена,
Штоно ерце Славјанина брани,
Ставна пјера удепог престола,
Како небо навлази за нас храм!..

Ах! кад се оно у спирални вијала пјесма к небу без одмора, без слабости, топа толикомо сталности осјећањем бескрајности, кад се Очешаш као дјетињим страхом у закутку свештита измолно Ону Небескоме, кад се пјесма Богородици разлијегала насторалим пјешношћу Витлејемских времена и кад је сва душа великога кршћанскога народа протокорила у божанственој туги којој се није дало довршити, с ретби кружи за вјечност око пријестола божјег, тада да су бедени града имали гласа, да су чени дворови и примевалне хриди могле чути што слушамо ми, биле би зашјевале величанствен хор благодарности и чењућа, народнога прамалећа што нам у један мах освапа сред грађанскијех свађа и сред навала туђинштине.

Минуше они диеви. Гласови се браће губе у даљини, као пјесма радника па Волги. Али се у душама нашијем не губе, него високо и трајно пјева. Па ми харип Славјанскоме да је оживио у нама заспаду жицу славенске заједнице, харип да је зашјевао у отаџбини Гундулића пјесму знају Дубровнику — томе првоме гласнику словенства на Југу — његовом услику „Еј ухнем за Славјан!“ одварамо ријечима Пјесника којима поздрављаше пријестолницу великога рускога народа:

Промисли ли чуда и чудеса
Којима си све то задобио;
Онда дигнут и сам на пјесма
Тајна еласт ми фата ерце твоје;
Твојом сликом јамче ми небеса
Да Славјанин штогод прегратио
За устаи данас из мртвила
Око пјета лебди Божја сила.

(Из Читаонице.) Уочи три Јерарха приредила је Цетињска Читаоница у својим просторијама у „Зетском Дому“ вечерњу забаву са пјевањем, свирањем и играњем. Програм је био врло занимљив, те је забаву уз опште задовољство испала најјејније што се замишљати може. Највише нас изненадише геношница Ј. Мартиновића својим њежним, слатким гласом, и г. Толингер својом „гајданском импровизацијом.“ Уз бурно рукоплескање морали су поновити своје производе. Вјештина геношница Толингера већ ним је одавна позната, и ако се имамо на што жалити, то је што врло у ријетко наслућује наша ерца слатким изливом својих музикалних чуства. Али за то тај је излив тако силни, тако може аа потресе сваки елемент наше перлине енетеме, тако може да уздрма и најјежније жике нашег ерца, тако може да оноји сву нашу душу, да се ми можемо душевно хранили слатком усоменом његових мелодија преко тих других интервала. Вјештина, којом влада г. Толингер није од оних обичних, којих по великим варошима можеш паћи на сваки крај; он је од оних ријеткијех, које праве епоху, и која се златним словима забиљежи у историји лијених умјетности. Г. Толингер не свира само претима, већ душом, зато његова музика тако дубоки утисак оставља нашој души. Таквим смо дакле утиском, таквим упечатком, таквом

Медо Пуцић. — Петрограду.

ИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

Манастир Хиландар.

(Наставак.)

У манастир се улази са сјеверне стране, гдје бјеше негда манастирски торош, од кога се сачувао само доњи дио, који служи као пролаз у манастир. Авлија је манастирска доста пространа и чини неправилан четвороугаолик чије се дуже стране од сјевера к југу састају.

Прва зграда, која при уласку у право у очи пада, то је саборна црква, која се на јужном крају поносно сија у правом византијском стилу, који бјеше при крају XIII вијека врло омиљен. Прву наперту у коју се улази, саздао је кнез Лазар, на 90 година пошто је манастир озидао. Она потпуно личи на другу старију наперту, само се разликује бојом материјала од кога је сазидана — парчићом циглом.

Црква је с пола дугачка 34.8 метара, широка 13 мет. а висина је према томе сразмјерна. У цркви, над пјевницама, узвишује се кубе у средини, које представља највиши дио. До ње налазећа се наперта, са два кубета, много је нижа, а за њом прва на уласку са јединим кубетом најнижа, те се с тога кров црквени у три одељка налази, из којег се види, у колико је одјељења црква подијељена. Зидови су од те санога камена и цигла; за сводове и катуље употребљена је само цигла. Врата има свега једанаест и то седам спољашњих и четири унутрашњих, између којих се мраморни стубови налазе. Прозора има 75 разне величине и црква је по свим историјама доста свијетла што је код других манастира велика ријеткост. Црква

је оловним плочама покривена. Главни улазак у светињу налази се као обично на западној страни, и води кроз двокрилна врата преко четири басемака.

У првој, тако званој вечерњој наперти, гдје се читају молитве и бденија држе, стоје два мермерна стуба, на којима је објешено једно кандило и полелеј, која је понова живописана г. 1803. На сводовима живописана су у врло отвореним бојама грозна мучења разних светитеља. На дуварима види се цијела генеалогја српских владара. Овим оспивача манастира као ктитор цркве: Лазар, Стефан Дечански, Стефан Првовјенчани у манастирском руву, Урош други цар Српски, чије се мошти и данас у друшкогорском манастиру Јаску налазе, десног Стефан Штиљановић, чије се мошти у богатом ћиџоту у манастиру Шипатовцу налазе, Десношца Српска Ангелина коју народ својом мајком зове, кнез Јован Владимир, а близу лијевог прозора косовски јунак Милош Обилић, такође са златним оквиром око главе као и остали. Другу и прву наперту, одваја зид на којем су прозори проваљени, јер прије тога бјеше пет спољашњих зид цркве. Врата су обложена дивним каменорезима, а атула је укусно и напредно лијепо израђена.

Друга наперта лежи за три басемака више у којој се два велика стуба за држање свода налазе. Иконе на дувару, у три реда, добро су сачуване на старијег поријекла, које представљају преносне оце у природној величини. На источној страни дувара живописане су иконе неколиких грчких владара ради заслуга њихових за манастир. Ова се наперта назива полуопшница јер се у њој читају пошине молитве. Патос је у обије ове наперте од мраморних — добро изглађених плоча, а око дувара

налазе се столови. Овим главних врата, која се у свакој наперти налазе, воде још двоја, кроз која калуђери улазе и излазе из цркве. Улазак у наперту сваком је дозвољен јер кључева нема; пјевнице су добро затворене са решеткама, и у њима се хране скупоценије утвари.

Из наперте иде се кроз врата, која су вјештачки од слонове кости изређена и на којима стоји датисе 1632. При уласку на источну страну стоји високи у свом ејају богато позлаћени иконостас, а одмах иза њега налази се још стари distilon т. ј. таник стубови од камена, међу којима се по пређашњем обичају мреже налажаху прије но што су узети садашњи иконостаси. По опјени Порфирија Успенског, виђели су их калуђери у Русији, кад су ишли поради купљења мислостине. Које је Руска црква усвојила од Конта. Темел пјевница личи на крет, јер се на сјеверној и јужној страни диједе од главне линије продужујући ширину цркве четири метра. То су тако звани клифоси, или мјеста за пјеваче и у опште оне, који у литургији помажу. Клифоса има два: десни, лијени. У средини цркве назад четири стуба узвишено је кубе са дванајест прозора, доста високо а на истом вису на ланцима од месинга десетугаона круна тако звани ећогос, који је са љубовним јајима, кинапкама, иконама и многим свијећама богато украшен, у средини круне о јешен је велики полијелеј, на коме се свијеће еамо при светој литургији пале. При пошном служењу, када се поје неалми и кад се „ећогос“ стане кретати са унашеним свијећама чини на човјека необичан утисак.

Црквени стубови сви су подједнаки подиже им је исеко, а горњи дио личи на цутур. Кроз велељени иконостас воде троја врата у олтар, средња су са решет-

ком а остала са завјесама. Простор олтера подијељен је у три дијела. На лијевој је страни проскомидија, у средини је престо са бодахином покривен, а десно је мјесто за јаконе. Дувари пјевнице, и остали дјелови олтера, пуни су фрескама које је радио чувени солунски сликар Пенеслим, који је по атонским манастирима радио у половини XVI вјека. Г. 1804. бјеху дјелаци поправљене, показујући епизоде из новог зајвета; над столовима пјевача живописани су екадбденици црквених пјесма и нека непозната војена лица. У пјевницама се налази доста икона. На иконостасу икона Вавдење преев. Богородице са еребрином рамом, преставаља икону храма. На стубовима висе иконе знатнијих светаца, али без умјетничке вредности које по патисеу долазе из XVI вјека. Иконе преев. Богородице има четири, свака од њих има своју легенду, те уљеод тога глас ва се чудотворна. Највећа поааст одаје се „Богородици трору, чини,“ јер је на икони трека ретка наеликана. Легенда је о том сљедећа. Јован Дамаскин чувени поборник противу иконобораца и прослављени исеац црквених пјеасама, на жалбу византијск г цара Лавд Исаура (у VIII вијеку), бјеше осуђен на Калвта у Дамаску, да му се одејече десни руса, што се занета јавно на пијаци и извршило. Дамаскин замола, да му се дозволу, да може собом одјејечену руку кући понијети. Пред иконом свете Богородице узе Дамаскин одјејечени по, приложи на руку и мољаше се Богу, да му Света Богородица руку исцјели. Ноћ бјеше дубока, те и он поче дрејемати и заени кад се у јутру пробуди, бјеше му рука исцјелена. Ондје, гдје бјеше одјејечена, могао се само видјети таник црквени котур За усомену на своје исцјељење, дао је. Дамаскин на-

душевном храмом опет нахранили евои наше душе. И опет оне бијеле, хладне догласице хармониума обутише врући додир Толингерових прстију, задрхташе под тајанственом струјом његових музикалних чуства, која извиру из његовог умјетничког срца, и хармонијум постаде њежин глас његове душе, златна књига у којој он пише звуковима и крвљу све што му и у задњем закутку срца лежи. И опет затрепеташе прсти, одазвање се меланхолични гласови хармонијума, а вал за валам рајских мелодија опојаше, опленише, освојаше, занесоме слушаоце. Свакија мисао, па била она весела или тужна, била ведра или мутна, свачија рек би изједначи се под уливом оних слатких звукова; рек би да нам се појавише све живи Теофилоти и Виргилови пастири да свирају уз гајде, таквом милином да се и тице небеске купе око њих да слушају цвну хармонију, и звијери, кротки као јагњад да се науживају у најнећем заносу. Тако је мисао лебела слободна пут неба, пут раја, уз жар душе, уз живи занос срца, уз миле гласове груди. Зар није довољно, кад је нас умјетник могао тако занијети, да смо заборавили материјалну страну музике, и гледали само њен дух? Зар није довољно, што је нас учинио да заборавимо олује земаљских страдања? Зар није довољно, што је нам створио пред очима врхунице светог Ловћена обасјате безоблачним сунцем хармоније? Зар није довољно, што је нас учинио да осјећамо себе у цвијету њежне младости, а невини као невини чедо, које тек почине да изговара најпрве ријечи?

Неки веле, да нема музике без поје-
вије, без ријечи.

О, не! Музика је самостална, нема потребе ријечи, ко је год чуо „гајданску импровизацију“, могао се је увјерити. Она је без ријечи нас очарала; па да је и било ријечи, ко би их чуо поред оног океана мелодије? Кад би се све што проиходи у души човјековој, могло изразити ријечима, још и тад би музика била самостално царство. А дотле ће музика имати првенство, дотле ће њени храмови бити светли, дотле ће се свенгеници тих храмова као што је г. Толингер називати прави бесмртни умјетници.

Др. Н. Т.

(У Српску Књижевну Задругу) уш
сали су се још:

За осниваче:

21. др. Петар Милановић шеф санитета;
22. г. Лазар Миљковић Киваж. Црног. консул у Скадру;
23. „Јово Мартиновић, управитељ арти-
серије“
24. „Саво Бурковић ађутант Његовог
Височанства Господара“;
25. „Обрен Николић капетан пивеки“;
26. „Милан Николић трговац“;
27. „Никола Дебела, Бар“;
28. „Мило Јововић Бар“.

За улагаче:

17. г. Јагош Велимировић секрет. арти-
љеријске управе, Подгорица;
18. „Митар Вукчевић учитељ с Граца“;
19. „Јован Голубовић трговац“;

правити руку од сребра и приљуби је за дољни дио иконе Богородице, која се е тога прозва „Троручица.“ После тога одрече се свијета, оде у палестинску лавру Саве Јерусалимског, уз се собом икону, која после његове смрти тамо и остаде. У опште се прича међу калуђерима, да је ову икону ерпеки Св. Сава донио собом када је путовао у Свету земљу и да је послата у Србију, одакле се привезана на мазги натраг врати, гдје бјеше од братије свечано дочекала и у цркву унесена. У биографији Св. Саве нема о томе нијде спомена. Има један запис од г. 1785, који гласи: да икона долази из једног мана-
стира близу Скопља, који по њој носи име Троручица. Може бити да је икона пре-
несена у Хиландару у XVII вијеку по об-
новљењу његовом.

Икона је 0.88 метра широка а 1.07 м. висока, риза је на њој позлаћена и еку поцијеним драгим камењем искићена, осим тога има неколико низа златног античког новца а нешто из новијег доба. На икони види се само измалато лице мајке Божије и Исуса Христа, кога мати у крилу држи. Лице је њено загасито, израз строг, али пријатан и умилан поглед. Над иконом висп бадахиш са 12 кандила, који дању и ноћу гору. На другом стубу видимо икону мајке Божије тако звану поиску, пошто пред њоме свепетеници читају опросител-
не молитве; прије три године доби златну ризу на дар од једног руског хелијота.

При новном богослужењу пале се на високим чирацима по пропису свијеће; пред сваком иконом налази се воштаница, која се по потреби упали и угаси. Колико се год икона у цркви налазе, толико има и кандила; са таванице виси разни поле-
деји и чираци, који се могу сусетити и дигнути.

(Наставиће се.)

20. „Токо Буровић заступник управ-
вароши Данилова града“;
21. „Јован Пешин учитељ Данилова-
града“;
22. „Јошко Велашевић учитељ Данило-
ва града“;
23. „Ристо Поповић свештеник Зага-
рачки“;
24. „Филип Ковачевић професор“;
25. „Марко Томашевић штампар“.

(Читаоцима и претплатницима „ДЕЛА.“)
С децембарском свеском „Дело“ наврши-
је прву годину свога живота.

Прилике у којима је „Дело“ постало,
а још више прилике у којима је оно цпу
годину проживјело, познате су. Признаје
нам, без сумње, свак, да су оне биле и
врло мучне и врло незгодне за овако једно
књижевно пудузеће. Па ипак ми смо по-
ред свих негода истрајали цијелу годи-
ну, и ево нас, у име Божје, већ на прагу
нове године.

Колико смо могли у таким приликама,
својски смо се трудили да задатку једног
доброг књижевног листа одговоримо. Да
ли смо и у којој у томе успјели није
наше да цијенимо; али из тога што је и
у оваким нашим мучним приликама, поред
свих других брига, публика наша „Дело“
прихватила и годину дана га подржала,
ми мислимо да смијемо закључити: да смо
и покретањем „Дела“ и садржином њего-
вом одговорили у приличној мјери једној
великој и важној потреби у нас.

То нас храбри да започети посао
продужимо, и да издавање „Дела“ наста-
вимо и од нове године.

На „Делу“ су у току прошле године
радила ова г. г. Богдан Поповић, Боровоје
Поповић, Бранислав Ђ. Нушић, Бранко
Ановић, др. Војислав Ж. Ђорђевић, др.
Владимир Поповић, Владислав Савић, †
Војислав Ј. Илић, Војислав Симоновић,
Галиб-ефендија (псевдоним), Данило Жива-
љевић, Добра Ружић, Душан Димитријевић,
др. Ђорђе С. Ђорђевић, др. Ђорђе Ј.
Николић, Ђорђе Стратимировић, Жив. Вал-
угдић, Жив. Јуришић, Ж. О. Дачић, Иван
Иванић, Илија Вукићевић, Јанко Весели-
новић, Јаша М. Продановић, Јован М.
Жијовић, др. Јован Јовановић Змај, Јован
Максимовић, Јован Томић, др. Јован Ци-
вић, Коста Ф. Ковачевић, др. Лаза Дими-
тријевић, др. Лаза Илић, Лује М. Адамовић,
Лепски (псевдоним), Леоп (псевдоним), Љу-
бомир М. Давидовић, Љубомир Јовановић,
Љубомир Михаиловић, Љубомир Стојановић,
др. Милеко Р. Веселић, Милеко Вукиће-
вић, Миливоје Поповић, др. Милован Ђ.
Миленаовић, Милорад П. Митровић, Мило-
рад Павловић, поп Милош Велимировић из
Скадра, Милутин К. Драгутиновић, Милутин
Поповић, Милош Живковић, Никола С.
Петровић, П. Балкански (псевдоним), Павле
Лагарић, Пера П. Ђорђевић, Пера С. Па-
вловић, Петар Богдановић, Радован Кошу-
тић, Радоје Дамановић, Рајко (псевдоним),
Риста Одавић, Сава Кукић, Сава Д. Мијал-
ковић, Светислав Ст. Симић, Светозар
Ђоровић, др. Светослик Ранковић, Симо
Матавуљ, Симо Томић, Симо Шабацић,
Станоје А. Станојевић, Стеван М. Весели-
новић, Стојан М. Протић, Хенрих Лилер.

Од нове године обећали су сарадњу
и други наши књижевници од којих споми-
њемо: г. г. Андру Николић, Владимира
М. Јовановића, Јована Бају и др. Лазу
Пачу-а.

Јављајући то читаоцима и пријате-
љима „Дела“, молимо их, да нас што обил-
није помоћу одзивом својим и претплатом.

Цијена је листу: За Србију: на
годину 16 динара; на пола године 8 динара;
на три мјесеца 4 динара; за ђаке на годи-
ну 10 динара. За иностранство: на
годину 20 динара; на пола године 10 ди-
нара; на три мјесеца 5 динара; за ђаке
на годину 14 динара.

Они који би жељели добити „Дело“
за прошлу годину, могу то и сад учинити:
имамо све свеске. —

Који имају прву свеску „Дела“ а
лист не држе, молимо бисмо их да нам је
врате, јер од ње имамо мало примјерака.
— Прву свеску и купујемо.

Претплату и све остало што се адми-
нистрације листа тиче ваља слати издавачу
г. Аци Станојевићу, власнику радн.
штампарије; а рукописе и прилоге за лист
уред. Уредништво је на „Обили-
ћевом Вјенцу“ бр. 4.

Лист ће излазити 25—30 сваког мје-
сеца. — Надамо се да ће наши пријатељи
умјети схватити значај овакога листа и да
неће пожалити труда да му својом зауз-
мљивошћу око екупања претплате обез-
бједе онстанак. Уредништво „Дела.“

— Открита потписала на 1895 году
на издавањем при Свјетшем Синоду
еженедљњњи журнал

„ЦЕРКОВНЫЯ ВѢДОМОСТИ.“

„Церковныя Вѣдомости“, издавањем
при Свјетшем Синоду, имњють выходитъ
въ 1895 году (8-й годъ изданія) по утвер-
жденной Свјетшимъ Синодомъ программѣ,

въ объемѣ до 3 печатныхъ листовъ, ежене-
дљнно. Кромѣ официальной части, заклю-
чающей узаконенія и распоряженія по ду-
ховному вѣдомству, „Церковныя Вѣдомости“
имѣють „Прибавленія“ (часть неофици-
альная) въ которыхъ печатаются статьи по
сѣдующимъ отдѣламъ: I. Слова, рѣчи,
бесѣды и поученія. II. Статьи нравственно-
назидательнаго содержанія. III. Статьи по
церковной исторіи и археологіи. IV. Стат-
и по церковному управленію, церковному
хозяйству и пастирской практикѣ. V. Брат-
ства и общества, духовно-просвѣтителъна
и благотворительныя учрежденія, духовно
нравственныя чтенія и собесѣдованія. VI.
Церковныя торжества. VII. Изъ жизни
духовно-учебныхъ заведеній. VIII. Церков-
но-приходскія школы. IX. Монастыри, об-
щины, храмы и часовни. X. Расколъ, сек-
тачество и миссіонерское дѣло. XI. Право-
славная Церковь въ предѣлахъ Россіи. XII.
Извѣстія замѣтки. XIII. Некрологи. XIV.
Библиографія. XV. Извѣстія изъ заграничи.
XVI. Отвѣты редакціи. Объясненія.

Въ „Прибавленіяхъ къ Церковнымъ
Вѣдомостямъ“ помѣщаются также чертѣки
и рисунки наиболее замѣчательныхъ хра-
мовъ, монастырей, церковно-приходскихъ
школъ и проч. и разсылаются отъ времени
до времени вѣстѣ подписчикамъ безплатныя
приложенія.

Цѣна „Церковныхъ Вѣдомостей“ съ
доставкою и пересылкою три рубля. Ипо-
городные частныя подписчики адресуютъ
свои требованія на „Церковныя Вѣдомости“
въ Хозяйственное Управленіе при Свѣтѣ-
ишемъ Синодѣ. Отъ частныхъ же лицъ,
живущихъ въ С.-Петербургѣ, подписка при-
нимается въ конторѣ Редакціи (Конюгва-
рдейскій бульваръ, домъ № 5, кв. 7) отъ
10 час. утра до 4 час. еженедневно, за
исключеніемъ воскресныхъ, праздничныхъ
и табельныхъ дней.

Частныя объявленія, соответствующія
назначенію изданія, принимаются съ платою
по 30 коп. за мѣсто, занимаемое строчно
петита въ одинъ столбецъ.

Редакторъ кафедральный Протоіерей
Петръ Смирновъ.

(Нове књиге.) Примили смо следеће
нове књиге:

Писма из Петрограда од Радована
Кошутића, Биоград, издање пшчево, 1895.
Цијена два динара или круне.

У предговору овој једној књизи, пи-
сац вели: „Ако читалац прочита Писма
из Петрограда, научи разликовати
свијетле стране руског живота од там-
них, и цијенећи и љубећи у Русији оно
што је у негним достојно сваког поштовања,
хвале и дивљења, прегне да и ми појемо
новим путем, књига је достигла циљ, ком
је циљвала.“ Приватна иницијатива у раду
на културном пољу, што у Русији помаже
држави — то је оно што нам писац иште
за углед. „Наоружајмо се културним ору-
жјем, које је тврђе челика, оштрије мача,
јер народ културно јак ничега се не боји.
Ево вам Чеха, ево вам Пољака.“

То је циљ ове књиге. Међу тијем
уознаје нас са почетком ширења проевје-
те и њеном напредовању у великом братском
нам народу руском, што нас јако мора
занимати, и што најбоље препоруча Кошу-
тићеву корисну радњу; која је уз то на-
писана лаганијем стилем и чистијем јези-
ком, те се без умора са слашћу чита. Т.

ДОМАЋЕ ВІЕСТИ.

Цетине, 3 фебруара.

(Саучешће у жалости.) Његово
Височанство Господар у великој жа-
лости за Својом драгом Мајком при-
мпо је утјешне телеграфске изјаве
саучешћа у тој жалости од Њихо-
вијех Величанстава: Цара рускога
Николе, Султана Абдул Хамида, Краља
италијског Умберта, Краља србијског
Александра, Краљице шпанске; даље
од Преејединка Француске Ренулике
г. Фора, Принца Наполеона, Књаза
Баварског, Његове Светости Патри-
јарха српског Георгија, и других кња-
жевских својих пријатеља. Такођер су
владе изразиле своје саучешће у жа-
лости књажевској влади.

(Свечане задушнице.) Поводом
треће годишњице од смрти блаже о-
почивше Књагиње Даријке била је
данас у катедралној цркви задушна
литургија са парастосом. Служио је
Високопреосвештени г. Митрополит Ми-
трофан са мјеснијем свештенством.
Присутни су били Њихова Височанства
Књагиња Милена и Књаз Насљедник
Данило, Његова Свјетлост Књажевић
Мирко, државни Великодостојници и
чиновништво у четинуј нареди.

(У Подгорици) је у пећељу поло-
жен свечано први камен мухамеданској
школи, у присуству г. Војводе Вуко-
вића, нашег министра иностранијех
дјела, и г. Февзи-бега, царско-отоман-
ског опуномоћеног министра при нашем
Свијетлом Двору.

РАЗЛИЧИТО.

(100 годишњица јерменског новинар-
ства.) 16 Августа навршило се 100 година,
како су прве јерменске новине под насло-
вом „Аздарар“ угледале свијет, и то у
вароши Мадрасу у Индији. Уредник је био
тамошњи прота Арјутин Шираз, који је
био врло образован и научен човјек и знао
је 9 странах језика, „Аздарар“ је излазио
мјесечно једанпут, али је после три го-
дине престао. Доцније су излазиле јермен-
ске новине у Калкути и Бомбају (све у
Индији), и било их је до девет на броју.
Желећи се опростити турског јарма Јер-
мени су молили руску царицу Катарину
II, да их прими под своју заштиту. Двојица
најбогатјих Јермена ставише у име тога
све своје имање од много милијона руској
влади на расположење. А што се јерменске
новине прво у далекој Индији појавиле,
долази отуда, што су индијски Јермени у
другој половини XVIII. вијека, људи мате-
ријално добро ситуирани, имали у својим
рукама сву трговину, коју је Исток е
Јероном водио. Данас броји Јерменско
новинарство 31 лист, од којих излазе у
Турској 12, у Русији 10, у Грчкој 3, у
Француској, Аустрији, Италији, Америци,
Перзији и Швајцарској по 1.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ БОР. БИРА.“

ПЕТРОГРАД, 29 јануара. —
Бендерев, војнички капетан бугарски,
који није био амнестиран, примљен је
у руску војску као пуковник.

ХИРОШИМА, 29 јануара. —
Јапонци су три четири велика китај-
ска брода и неке торпилере ухватили,
и намјеравају бомбардирати острв
Линкунтао.

ПЕТРОГРАД, 29 јануара. —
„Н. Времеја“ говорећи о рату китај-
ско-јапонском, изјављује да будућност
Китаја неће зависити од Јапона него
од великијех сила сусједнијех.

ТУНИЗ, 30 јануара. — Лука
Бизерта отворена је трговином.

БЕЧ, 30 јануара. — Рајхерат је
сазнао за 19 тек. (по п. к.).

СОФИЈА, 31 јануара. — Цанков
у отвореном писму тражи, да се ра-
спусти сабрање и да се нови избори
распишу, јер преставници бугарског
парода хоће да задобију благовољење
руског цара. Писмо изражава искрене
симпатије према династији, и тврди да
се Цанковисти без изузетка одјељују
од Стојилова.

ШАНГЦАЈ, 1 фебруара. — Пошто
су били консултирани преставници
страијех држава, опуномоћеници за
переговоре мира, били су брзојавом
опозвани.

ХИРОШИМА, 2 фебруара. —
Китајско бродовље понудило је капи-
тулацију без услова.

БЕРЛИН, 2 фебруара. — Рај-
хстаг је примио предлог односно ук-
пућа диктатуре у Асицији Лорени.

ПЕТРОГРАД, 2 фебруара. —
Прииц Луј Наполеон у знак признања
његове извршене службе промовиран је
за пуковника.

РИМ, 3 фебруара. — Универси-
тети у Риму и Палерму затворени су
због агитација ђака.

БЕЧ, 3 фебруара. — Арцидука
Алберт оболио у Арку, температура
је скочила на 39; асма знатно се уве-
личала.

EPILEPSIE,

crampes, Névralgie, sont guéries complètement
d'après une méthode unique, mille fois éprouvée.
Traitement par lettre après la remise d'un
rapport circonstancié, contenant timbres-poste
pour la réponse.
Se diriger a:

OFFICE SANITAS

57, Boulevard de Strasbourg
(19—26) PARIS